

اثربخشی مدل مشاوره طرح‌واره محور بر تردیدها و نگرش‌های ازدواج The effectiveness of schema-based counseling model on marriage doubts and attitudes

تاریخ پذیرش مقاله ۱۳۹۹/۰۲/۱۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۱۰/۱۲

S. Paknejad., H. Mirzahouseini., N. Monirpour

ثمین پاک‌نژاد^۱، حسن میرزاحسینی*^۲، نادر منیرپور^۳

Abstract

Aim: This study aimed to determine the effectiveness of the schema-based counseling model on marriage doubts and attitudes. **Method:** The design of this quasi-experimental study was with the experimental and control groups and the statistical population of the study included 30 experts and engineers of member companies of the Iranian Society of Consulting Engineers who were hesitant in choosing a spouse, which was selected by purposive sampling method and used in two experimental and control groups (15 people in each group). The data collection tool was Park and Rosen's (2012) Marriage Attitude Questionnaire and data analysis was performed using a multivariate covariance test. **Results:** The results showed that there is a significant difference after the test ($P < 0.001$) between the two groups of experts and engineers in the component of positive attitudes, the component of negative

چکیده

هدف: هدف پژوهش تعیین اثربخشی مدل مشاوره طرح‌واره محور بر تردیدها و نگرش‌های ازدواج بود. **روش:** طرح این پژوهش نیمه-آزمایشی با گروه آزمایش و کنترل و جامعه آماری پژوهش شامل ۳۰ نفر از کارشناسان و مهندسان شرکت‌های عضو جامعه مهندسان مشاور ایران که در انتخاب همسر دچار تردید بودند با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و در دو گروه آزمایش و کنترل (هر گروه ۱۵ نفر) کاربندی شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه نگرش به ازدواج پارک و روزن (۲۰۱۲) بود و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون کوواریانس چند متغیره انجام شد. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد که بین دو گروه کارشناسان و مهندسان در مؤلفه نگرش‌های مثبت، مؤلفه نگرش‌های منفی، مؤلفه انواع ترس و شک و تردید، مؤلفه داستان عاشقانه، مؤلفه احترام، مؤلفه اعتماد، مؤلفه امور مالی، مؤلفه مقصود و

مقاله حاضر اقتباس از رساله دکتری نویسنده اول است

^۱. دانشجوی دکتری مشاوره، گروه مشاور خانواده، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

^۲* نویسنده مسئول: استادیار گروه مشاوره خانواده، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

^۳. استادیار گروه روانشناسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

attitudes, the component of fears and doubts, the component of love story, the component of respect, the component of trust, the component of finance, the component of purpose and the component of physical intimacy. **Conclusion:** Conflicts and rumination regarding the choice of spouse and marriage can cause job performance, low efficiency, frustration, fatigue, burnout and dissatisfaction among experts and engineers due to the volume of professional responsibilities.

Keywords: Schema-based, marriage doubts, expectation of marriage

مؤلفه صمیمیت فیزیکی در مرحله پس‌آزمون تفاوت معنادار وجود دارد ($P < 0/001$). نتیجه‌گیری: درگیری‌ها و نشخوارهای فکری در خصوص انتخاب همسر و ازدواج می‌تواند با توجه به حجم مسئولیت‌های حرفه‌ای بر عملکرد شغلی، راندمان پایین، ناامیدی، خستگی، فرسودگی شغلی و نارضایتی در کارشناسان و مهندسان ایجاد کند.

کلیدواژه‌ها: طرح‌واره محور، تردیدهای ازدواج، انتظار از ازدواج

مقدمه

امروزه وقتی مسئله‌ی ازدواج در خانواده‌ها و در میان جوانان مطرح می‌شود غالباً به‌جای این که به‌ضرورت این امر اندیشیده شود، تصویری مبهم از آن و در واقع کوهی از مشکلات و موانع در برابر دیدگان این جوانان مجسم می‌شود؛ موانع و مشکلاتی مثل نداشتن شغل مناسب، امنیت شغلی، درآمد پایین و ناکافی، تهیه سرپناه، مهریه سنگین، مخارج هنگفت خرید طلا و جواهر، هدایا و لباس‌های متنوع و غیره (عباسی، رمزی فرد، لطفی سرجینی و قزلسفلو، ۱۳۹۸). مسلماً آنچه شکل دهنده پایه‌های نظام رفتاری افراد و یا به تعبیری تعیین‌کننده حدود رفتار و افراد و افعال فرد است، همان ارزش‌هاست؛ ارزش‌ها و نیز نگرش‌ها در شکل‌گیری کنش‌های فردی و اجتماعی اهمیت فزاینده‌ای داشته و در نتیجه تغییرات ایجاد شده در زمینه نرخ طلاق، افزایش ارتباطات خارج از چارچوب خانواده و ... را می‌توان با بررسی ارزش‌ها و نگرش‌های نسل جدید به مسئله ازدواج و خانواده تبیین کرد (رستمی، سعادت و نوایی نژاد، ۱۳۹۴). در بخش گسترده‌ای از پژوهش‌های مربوط به ازدواج، یافته‌های تجربی حاکی از تغییر در ارزش‌های زناشویی‌اند؛ به طوری که در گستره ارزش‌های همسرگزینی، نتایج مبین آن است که نظام سنتی انتخاب همسر، نه تنها در کشورهای توسعه‌یافته صنعتی، بلکه در جوامع غیر غربی توسعه یافته مانند چین، ژاپن ... و در حال توسعه مانند پاکستان، مالزی و ... نیز دستخوش دگرگونی‌های اساسی شده است (عظیمی هاشمی، اعظم کاری، بیگانه و رضامنش، ۱۳۹۴)؛ تا آنجا که می‌توان تفاوت‌های احتمالی میان ارزش، نگرش و رفتار

را که می‌تواند ناشی از فشار هنجارهای حاکم بر اکثریت افراد جامعه، انتظارات نقش سنتی، اشتغال زنان یا علل دیگر باشد، نشان داد (عباسی و همکاران، ۱۳۹۸).

از این رو، تغییر الگوی زندگی خانوادگی از یک نفر شاغل به هردو شاغل، در بسیاری از کشورهای جهان رخ داده و الگوی ثابت مرد نان آور و زن خانه‌دار را دستخوش تغییراتی کرده است که این تغییرات یکی از تردیدهای ازدواج در جوانان شده است (رستمی، نوابی نژاد و فرزاد، ۱۳۹۸)؛ اگرچه در ابتدا مسائل اقتصادی انگیزه اصلی زنان برای ورود به بازار کار بود، امروزه حتی زنان طبقه مرفه نیز برای کسب موفقیت‌های فردی، اجتماعی و دیگر امتیازاتی که به دنبال اشتغال به دست می‌آید، به کار خارج از منزل تمایل دارند؛ ورود زنان به بازار کار موجب شده ایشان که تا پیش از این فقط با مادری و همسری ایفای نقش می‌کردند، حامل نقش‌های متفاوت و چندگانه‌ای باشند که پیامدهای مثبت و منفی آن فرد، خانواده و نظام اجتماعی و تمایل کم به ازدواج را در سطح وسیعی تحت تأثیر خود قرار می‌دهد؛ در این بین، نهاد خانواده به منزله یکی از کانون‌های مهم تأثیرپذیر از اشتغال زنان تشخیص داده شده و بسیاری از محققان نشان داده‌اند اشتغال زنان، بیش از همه، می‌تواند روابط زن و شوهر و فرزندان را دگرگون کند (مدیری و رحیمی، ۱۳۹۵). از این رو، شواهد تجربی‌ای که مؤید نفوذ ارزش‌های غربی در ساختار و روابط زناشویی جوامع در حال توسعه‌اند، فرایند نوسازی جوامع سنتی در حال گذار را با چالش‌های پر دامنه‌ای در قلمرو ازدواج مواجه کرده است: بالا رفتن سن ازدواج، تغییر نقش زن در روابط زناشویی، عشق به عنوان دلیل ازدواج، رواج روابط پیش از ازدواج و ترجیحات نو در همسرگزینی (رستمی و همکاران، ۱۳۹۴). ازدواج در مقایسه با سایر ارتباطات انسانی دامنه‌ای وسیع و گسترده‌تر دارد و دارای ابعاد زیستی، اقتصادی، عاطفی، روانی و اجتماعی است؛ در این خصوص، طرح‌واره‌های ناسازگار به عنوان عوامل عاطفی و روانی می‌توانند در رابطه با ارزش‌های ازدواج و یا رغبت به ازدواج مورد بررسی قرار گیرند (هایگینز، ژنگ، لیو و سان، ۲۰۱۲). یانگ (۲۰۰۷) طرح‌واره‌های ناسازگار را ساختارهای پایدار و با دوامی هستند که به مثابه عدسی‌هایی بر ادراک فرد از جهان، خود و دیگران اثر می‌گذارند. این طرح‌واره‌ها در طی تجارب کودکی شکل گرفته و پاسخ فرد به رخداد‌های محیطی را کنترل می‌کنند.

طرح‌واره‌های مطرح شده توسط یانگ با توجه به پنج نیاز هیجانی ارضا نشده، به پنج حوزه: بریدگی و طرد (شامل ره‌اشدگی/ بی‌ثباتی، بی‌اعتمادی/ بدرفتاری، محرومیت هیجانی/ نقص/ شرم، انزوای اجتماعی/ بیگانگی) خودگردانی و عملکرد مختل (وابستگی/ بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری، خود تحول نیافته/ گرفتار، شکست)، محدودیت‌های مختل (استحقاق/ بزرگ‌منشی، خویش‌داری/ خودانضباطی ناکافی)، دیگر جهت‌مندی (اطاعت، ایثار، پذیرش جویی/ جلب توجه، گوش به زنگی بیش از حد و بازداری منفی‌گرایی/ بدبینی، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه/

عیب‌جویی افراطی، تنبیه) تقسیم می‌شوند (عباسی و همکاران، ۱۳۹۸). زمانی که این طرح‌واره‌ها فعال می‌شوند می‌توانند بر ادراک، واقعیت و پردازش شناختی فرد اثر بگذارند (یانگ، ۲۰۰۷). علاوه بر آن، طرح‌واره‌ها موجب سوء‌گیری در تفسیرهای ما از رویدادها می‌شوند و این سوء‌گیری در آسیب‌شناسی روابط بین فردی از جمله روابط بین دختر و پسر قبل از ازدواج، به‌صورت سوء‌تفاهم‌ها، نگرش‌های تحریف شده در مورد همسر آینده، گمانه‌های نادرست درباره ازدواج، هدف‌ها و چشم‌داشت‌های غیرواقع‌بینانه از ازدواج، ارزش‌ها و باورهای ناکارآمد در مورد ازدواج خود، عملکرد شغلی و تحصیلی، نارضایتی از شرایط پیش آمده، کاهش انگیزه شغلی و ... را نشان می‌دهد (جیل، مایکل و وریسویچک، ۲۰۱۵). از این رو، درمانگران و مشاوران به اهمیت آموزش‌های پیش از ازدواج و آموزش‌های مهارت‌های زندگی در راستای کاهش خطاها و انتخاب‌های نادرست، اصلاح باورهای ناکارآمد در زمینه ازدواج و پیشگیری از فروپاشی ازدواج پی برده‌اند؛ و این مهم نیز از دیدگاه مدل طرح‌واره محور به‌عنوان عوامل شناسایی طرح‌واره‌های ناسازگار و تله‌های زندگی در مشاوره‌های پیش از ازدواج مورد توجه قرار گرفته است. مدل مشاوره طرح‌واره محور توسط یانگ (۲۰۰۷) به وجود آمده است، درمانی نوین و یکپارچه که عمدتاً بر اساس بسط و گسترش مفاهیم و روش‌های درمانی شناختی- رفتاری کلاسیک بنا شده است. مدل مشاوره طرح‌واره محوری، اصول و مبانی مکتب‌های شناختی- رفتاری، دلبستگی، گشتالت، ساختارگرایی و روانکاوی را در قالب یک مدل درمانی ارزشمند تلفیق کرده است.

یانگ، کلسکو و ویشار (۱۳۹۱) بر این باورند که طرح‌واره‌ها به دلیل ارضا نشدن نیازهای هیجانی اساسی دلبستگی ایمن به دیگران مانند نیاز به امنیت، بیان نیازها و هیجان سالم، خودانگیختگی و تفریح و محدودیت‌های واقع‌بینانه و خویش‌داری در دوران کودکی به وجود آمده‌اند. در حوزه پیشینه پژوهش تحقیقات محدودی به چشم می‌خورد که بیشتر در حوزه شناختی- رفتاری است. نقش طرح‌واره‌ها در شکل‌گیری رفتارها و همچنین جهت‌دهی به مهارت‌های مورد نیاز برای زیستن و کارایی افراد ضروری است زیرا طرح‌واره‌ها غیرقابل انکار هستند و به عنوان الگویی برای پردازش تجربه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند، به طوری که در طول زمان گسترده می‌شوند و افکار، تصمیم‌گیری و روابط با دیگران را مشخص می‌کنند (عباسی و همکاران، ۱۳۹۸). از طرفی ازدواج با ماهیت رفتارهای یاورانه و همپوش مدار، پیوند دو فرد با ویژگی‌های متفاوت است و ضروری است که بتوانند انتظارات و توقعات یکدیگر را بشناسند و در جهت عملکرد کار و حرفه موفق با یکدیگر گام بردارند؛ لذا طرح‌واره‌های ناسازگار و معیوب هر یک می‌تواند در این میان نقش منفی در تبلور ماهیت رفتارهای زوجی و بین فردی داشته باشد (حسینی و ایزدی، ۱۳۹۵). در زمینه تصمیم‌گیری زوجین و کاهش تردید در انتخاب همسر دیدگاه‌هایی وجود دارد که در این پژوهش از دیدگاه طرح‌واره محور

استفاده شد؛ بر اساس مدل‌های شناختی طرح‌واره‌ها یا آنچه که باورهای کلیدی خانواده است در ایجاد مسائل و مشکلات نقش دارند، فرض بر این است که هر یک از زوجین باورهای اصلی (طرح‌واره‌های ارتباطی) درباره خود و روابط صمیمی دارند که با خود به رابطه زناشویی می‌آورند، این طرح‌واره‌ها شامل فرضیاتی است درباره همسر و رابطه زناشویی آن‌گونه که هستند و معیارهایی درباره اینکه چگونه باید باشند (دافرن، گیلبرت، لی و چو، ۲۰۱۶). چاتا و ویشمن^۱ (۲۰۱۰) در پژوهش خود با عنوان مدل مشاوره‌ای طرح‌واره محور همسر و عملکرد شغلی و رضایت زندگی، نشان داد که طرح‌واره‌های مثبت زوجین با رضایت از رابطه و عدم تردید همراه بوده و مدل مشاوره‌ای طرح‌واره محور ناسازگار زوجین با کاهش عدم رضایت و وجود تردید از رابطه و عملکرد مثبت شغلی تأثیر دارد. در پژوهشی رایس (۲۰۱۶) به بررسی رابطه انتظارات قبل از ازدواج و توصیه‌های قبل از ازدواج و رضایت زناشویی پرداخته شد که نشان داد انتظارات و عقاید افراد تعیین‌کننده در پیش‌بینی رضایت زناشویی هستند.

شیری، گل محمدیان و حجت خواه (۱۳۹۵) نشان دادند که طرح‌واره درمانی بر کاهش نگرش ناکارآمد نسبت به انتخاب همسر مؤثر است. عباسی و همکاران (۱۳۹۸) نیز نشان دادند آموزش طرح‌واره محور می‌تواند ارزش‌های برابر نگرش، ارزش‌های خود پیروی عقلانی و رغبت به ازدواج را افزایش و ارزش‌های خود پیروی عاطفی و ارزش‌های سلسله مراتبی را کاهش دهد. با توجه به پژوهش‌های صورت گرفته، واقعیت امر این است که زندگی زناشویی همیشه در معرض خطر است و مشکلات متعددی نظیر نارضایتی زناشویی، اعتیاد همسر، روابط خارج از چارچوب خانواده، نبود شغل متناسب، صرفاً بیش از اندازه به امور شغلی و حرفه‌ای، مشکلات مالی و ... آن را تهدید می‌کنند و بسیاری از طلاق‌ها به این دلیل رخ می‌دهد که زوجین آماده نبوده و رابطه خوبی ندارند (اولسون^۲، ۲۰۱۱). از این رو، انتخاب همسر موضوعی پیچیده و تصمیمی تأثیرگذار بر روی زندگی آینده فرد است (ثابت سروستانی و یونسی، ۱۳۹۵). اینکه فرد در ازدواج به اهداف مطلوب فردی و اجتماعی خود برسد یا خیر تا حدود زیادی بستگی به نحوه انتخاب دارد؛ در این میان نگرش افراد به نحوه انتخاب مسئله‌ای است که همواره در معرض تغییر بوده و شامل مجموعه‌ای از شناخت، احساس، عاطفه و کنش فرد در خصوص شیوه انتخاب است (عباسی و همکاران، ۱۳۹۸)؛ بنابراین با توجه به مطالب مطرح شده و اهمیت آنان، در این پژوهش به کارآمدی مدل مشاوره‌ای طرح‌واره محور بر کاهش تردیدهای ازدواج و تأثیر آن بر عملکرد شغلی مشاوران و مهندسان شرکت‌های عضو جامعه مهندسان مشاور ایران پرداخته شد.

1. Chatav & Wishman

2. Olson

روش پژوهش

طرح این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش گردآوری اطلاعات، نیمه-آزمایشی با گروه آزمایش و کنترل بود. جامعه آماری پژوهش شامل کارشناسان و مهندسان مجرد دختر و پسر شرکت‌های عضو جامعه مهندسان مشاور ایران بود که پس از اعلام رضایت جهت شرکت در پژوهش به پرسشنامه نگرش و انتظارات ازدواج پاسخ دادند که از این بین ۳۰ نفر که نمرات بالاتری در تردید ازدواج کسب کردند با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و در دو گروه آزمایش و کنترل (هر گروه ۱۵ نفر) جایگزین شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون کوواریانس چند متغیره و نرم‌افزار spss انجام شد.

ابزار پژوهش

پرسشنامه نگرش و انتظار ازدواج: این مقیاس توسط پارک و روزن، برای اندازه‌گیری قصد از ازدواج، نگرش کلی به ازدواج و انتظارات از روابط زناشویی و ازدواج طراحی شده است؛ که از سه مقیاس IMS که قصد ازدواج را می‌سنجد، مقیاس GAMS که نگرش کلی به ازدواج را ارزیابی می‌کند و مقیاس AMS که انتظار از ازدواج را بررسی می‌کند، تشکیل یافته است. خرده مقیاس GAMS با نگرش کلی به ازدواج دارای سه زیرمقیاس نگرش مثبت به ازدواج، نگرش منفی به ازدواج ترس، شک و تردید نسبت به ازدواج است. مقیاس AMS یا انتظار از ازدواج، عشق، احترام، اعتماد، مسائل مالی، معنا و صمیمیت جسمانی را می‌سنجد. در حال حاضر، این مقیاس تنها ابزاری است که قادر است این سه حوزه را به طور هم زمان بسنجد. علاوه بر این، این مقیاس می‌تواند به درک ارزش خاص انتظارات و نگرش افراد درباره ازدواج صرف نظر از وضعیت تأهل، سن و قومیت بپردازد. این مقیاس شامل ۳۶ گزاره است که به صورت مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالفم تا ۶ کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. دامنه تغییرات نمره‌ها از ۰ تا ۱۸ برای IMS از ۰ تا ۶۰ برای GAMS و ۰ تا ۱۳۸ برای AMS است. دامنه تغییرات نمره‌ها برای کل مقیاس بین ۰ تا ۲۱۶ است. این مقیاس نمره برش ندارد و نمرات بالاتر نشان دهنده تمایل و قصد بیشتر برای ازدواج برای مقیاس قصد ازدواج، نگرش مثبت‌تر به ازدواج برای مقیاس نگرش کلی به ازدواج و انتظارات بالاتر از ازدواج برای مقیاس انتظار از ازدواج است. این مقیاس دو سطح عاملی دارد که یکی قصد از ازدواج، نگرش کلی به ازدواج و انتظارات از روابط زناشویی را می‌سنجد و دیگری ۱۰ مؤلفه، قصد ازدواج، نگرش مثبت، نگرش منفی و ترس و شک و تردید، عشق، احترام، اعتماد، مسائل مالی، معنا و صمیمیت جسمانی را می‌سنجد. همبستگی بین نمرات این سه مقیاس مورد آزمون قرار گرفت که روایی بالایی گزارش شد. پارک و روزن نتایج ضریب آلفای کرونباخ مقیاس IMS را ۰/۹۱، مقیاس GAMS را

۰/۸۴ و مقیاس AMS را ۰/۹۲ گزارش کردند. این مقیاس برای نخستین بار در ایران در یک مطالعه مستقل به منظور مطالعه ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس بر یک نمونه ۷۵۰ نفری اجرا شد که ضرایب آلفای کرونباخ مقیاس IMS ۰/۸۰، مقیاس GAMS ۰/۸۳، مقیاس AMS ۰/۸۷ و کل مقیاس ۰/۸۹ به دست آمد. در مطالعه حاضر، ضرایب آلفای کرونباخ مقیاس IMS ۰/۷۵، مقیاس GAMS ۰/۸۴، مقیاس AMS ۰/۸۸ و کل مقیاس ۰/۸۸ به دست آمد.

شیوه اجرا. برای تعیین افراد گروه آزمایش و کنترل، نمره‌های کارشناسان و مهندسان در زمینه تردید در انتخاب همسر با هم مقایسه شد و کارشناسان و مهندسانی که نمره تردید در انتخاب همسری بالاتری داشتند در گروه آزمایش و آن‌هایی که نمره تردید در انتخاب همسری پایین‌تری داشتند در گروه کنترل قرار گرفتند. سپس بعد از تقسیم‌بندی گروه‌ها، آموزش طرح‌واره محور به مدت ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای بر روی گروه آزمایش انجام شد و در پایان به‌عنوان پس‌آزمون دوباره پرسشنامه و نگرش و انتظار ازدواج (MAES) روی کارشناسان و مهندسان دختر و پسر مجرد تکمیل شد.

جدول ۱. محتوای جلسات طرح‌واره محور

جلسه	محتوای جلسات طرح‌واره درمانی
اول	برقراری ارتباط و ارزیابی اولیه، معرفی اعضا، بیان قواعد گروه (از جمله رازداری، احترام، گوش دادن و ...)، بستن قرارداد، شناخت مشکل فعلی مراجع (نگرش‌های ناکارآمد و تردید در انتخاب همسر)، سنجش مراجعین برای طرح‌واره درمانی با تمرکز بر تاریخچه زندگی و خانواده اصلی مرتبط با ازدواج و انتخاب همسر
دوم	آموزش در مورد طرح‌واره‌ها و سبک‌های مقابله‌ای، برقراری ارتباط بین مشکلات فعلی و نگرش‌های ناکارآمد و تردید و طرح‌واره‌ها با ارائه مثال مربوط به ازدواج و انتخاب همسر
سوم	(راهبردهای شناختی)؛ ارائه منطق تکنیک‌های شناختی، استفاده از سبک درمانی رویارو سازی همدلانه، تعریف جدید از شواهد تأییدکننده طرح‌واره
چهارم	ارزیابی مزایا و معایب پاسخ‌های مقابله‌ای، برقراری گفتگو بین جنبه سالم و جنبه طرح‌واره انتخاب همسر، به چالش کشیدن طرح‌واره‌ها، آموزش تدوین کارت‌های آموزشی در رابطه با انتخاب همسر
پنجم	ارائه منطق تکنیک تجربی (جنگیدن با طرح‌واره‌های انتخاب همسر در سطح عاطفی)؛ تصویرسازی ذهنی، ربط دادن تصویرسازی ذهنی گذشته به زمان حال، انجام گفتگوی خیالی
ششم	ارائه منطق تکنیک‌های رفتاری، بیان هدف تکنیک‌های رفتاری، ارائه راه‌هایی برای تهیه فهرست رفتار، اولویت‌بندی و مشخص کردن مشکل‌سازترین رفتار، افزایش انگیزه برای تغییر رفتار در راستای انتخاب همسر

هفتم تکنیک‌های رفتاری، افزایش برای تغییر رفتار، تمرین رفتارهای سالم از طریق تصویرسازی و ایفای نقش، غلبه بر موانع تغییر رفتار و ایجاد تغییرات مهم زندگی در راستای نگرش به ازدواج

هشتم مرور و جمع‌بندی جلسات قبل، جمع‌بندی و بررسی پیامدهای ناشی از نگرش‌های ناکارآمد و کارآمد انتخاب همسر، تعیین زمان اجرای پس‌آزمون‌های مربوطه و تشکر از گروه و ختم جلسات.

یافته‌ها

در این پژوهش ۱۸ دختر مجرد و ۱۲ پسر مجرد شرکت کردند. میانگین سنی شرکت‌کنندگان گروه آزمایش ۳۱/۲۸ (۳/۵۵) سال و شرکت‌کنندگان گروه کنترل ۳۰/۶۷ (۳/۲۳) سال بود. در ادامه در جدول ۲ شاخص‌های توصیفی ارائه شده است.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی نگرش و تردیدهای انتخاب همسر در دو گروه آزمایش و کنترل

متغیر	گروه	مرحله	میانگین	انحراف استاندارد
نگرش‌های مثبت	آزمایش	پیش‌آزمون	۱۵/۹۳۳	۱/۰۳۳
		پس‌آزمون	۱۷/۷۳۳	۰/۷۰۴
	کنترل	پیش‌آزمون	۱۶/۱۳۳	۱/۱۲۶
		پس‌آزمون	۱۶/۴۳۴	۱/۰۲۷
نگرش‌های منفی	آزمایش	پیش‌آزمون	۱۲	۱/۸۱۳
		پس‌آزمون	۶/۸	۰/۶۷۶
	کنترل	پیش‌آزمون	۱۲/۳۳۳	۱/۸۷۷
		پس‌آزمون	۱۲/۷۴۵	۱/۸۰۷
انواع ترس و شک و تردید	آزمایش	پیش‌آزمون	۱۲/۷۳۳	۱/۴۳۸
		پس‌آزمون	۵/۴	۰/۹۱
	کنترل	پیش‌آزمون	۱۲/۵۳۳	۱/۴۳۵
		پس‌آزمون	۱۲/۵۵۳	۱/۳۰۲
داستان عاشقانه	آزمایش	پیش‌آزمون	۱۳/۵۳۳	۱/۳۵۶
		پس‌آزمون	۱۴/۸	۰/۴۱۴
	کنترل	پیش‌آزمون	۱۳/۶	۱/۴۰۴
		پس‌آزمون	۱۳/۶۸۱	۱/۵۰۷
احترام	آزمایش	پیش‌آزمون	۱۲/۴۶۷	۱/۷۴۳
		پس‌آزمون	۲۴/۴۶۷	۱/۱۲۶

۱/۳۹۸	۱۲/۵۳۳	پیش‌آزمون	کنترل	
۱/۳۰۲	۱۲/۵۴۳	پس‌آزمون		
۱/۱۴۵	۱۹/۸	پیش‌آزمون	آزمایش	اعتماد
۱/۰۶	۲۴/۵۳۳	پس‌آزمون		
۱/۱۲۴	۱۹/۸	پیش‌آزمون	کنترل	
۰/۷۴۳	۱۹/۵۳۳	پس‌آزمون		
۰/۸۶۲	۱۱	پیش‌آزمون	آزمایش	امور مالی
۰/۵۶۱	۱۴/۸	پس‌آزمون		
۰/۸۱۷	۱۱	پیش‌آزمون	کنترل	
۰/۷۱۴	۱۱/۱۳۱	پس‌آزمون		
۰/۵۱۴	۱۲/۲	پیش‌آزمون	آزمایش	مقصود
۰/۸۶۲	۲۳/۸	پس‌آزمون		
۰/۷۳۸	۱۲/۳۳۳	پیش‌آزمون	کنترل	
۰/۷۰۸	۱۳/۱۲۳	پس‌آزمون		
۱/۵۶۶	۱۰/۴	پیش‌آزمون	آزمایش	صمیمیت فیزیکی
۰/۵۶۱	۱۳/۸	پس‌آزمون		
۱/۲۲۴	۱۰/۱۳۳	پیش‌آزمون	کنترل	
۱/۴۶۱	۱۰/۰۱۲	پس‌آزمون		

بر اساس جدول ۲، میانگین نمرات افراد پاسخگو به متغیرهای پژوهشی استخراج شده از پرسشنامه برای متغیرهای نگرش‌های مثبت، داستان عاشقانه، احترام، اعتماد، امور مالی، مقصود و صمیمیت فیزیکی در گروه آزمایش در مرحله پس‌آزمون بیشتر از میانگین نمرات گروه کنترل برآورد شده است و برای متغیرهای نگرش‌های منفی و انواع ترس و شک و تردید در گروه آزمایش در مرحله پس‌آزمون کمتر از میانگین نمرات گروه کنترل برآورد شده است که این نشان از مثبت بودن اثربخشی مدل مشاوره طرح‌واره محور بر نگرش‌های مثبت، نگرش‌های منفی، انواع ترس و شک و تردید، داستان عاشقانه، احترام، اعتماد، امور مالی، مقصود و صمیمیت فیزیکی کارشناسان و مهندسان در تردیدهای ازدواج و انتخاب همسر بوده است.

جدول ۳. نتایج پیش‌فرض‌های متغیرهای پژوهش

کولموگراف-اسمیرنف		آزمون لوین		متغیر
سطح معناداری	آماره	سطح معناداری	آماره F	
۰/۱۱	۰/۱۸	۰/۲۵۳	۱/۳۹۷	نگرش‌های مثبت
۰/۱۰	۰/۱۹	۰/۱۲۵	۲/۶۰۹	نگرش‌های منفی
۰/۱۲	۰/۱۸	۰/۳۲	۱/۰۵۰	انواع ترس و شک و تردید
۰/۰۹	۰/۱۷	۰/۱۱۳	۲/۷۹	داستان عاشقانه
۰/۱۸	۰/۱۶	۰/۳۹۳	۰/۷۶۹	احترام
۰/۱۱	۰/۱۹	۰/۱۷۴	۲/۰۱	اعتماد
۰/۱۱	۰/۱۸	۰/۰۵۱	۴/۴۰۶	امور مالی
۰/۱۰	۰/۱۸	۰/۱۱۳	۲/۷۹۷	مقصود
۰/۱۰	۰/۱۷	۰/۰۶۶	۳/۸۶۴	صمیمیت فیزیکی

بر اساس جدول ۳، می‌توان گفت با توجه به سطح معناداری آزمون F لوین و کولموگراف-اسمیرنف که بیشتر از خطای مفروض در پژوهش ۰/۰۵ شده است، همگنی واریانس و توزیع برابری نمرات تأیید می‌شود.

جدول ۴. نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری اثر گروه بر مرحله پس‌آزمون متغیرهای پژوهشی

متغیر	منبع تغییرات	SS	df	MS	F	معنی‌داری	مجذور اتا
نگرش‌های مثبت	گروه	۲۲/۲۷۹	۱	۲۲/۲۷۹	۵۶/۹۶۴	<۰/۰۰۱	۰/۶۷۸
	خطا	۱۰/۵۶	۲۷	۰/۳۹۱	-	-	-
نگرش‌های منفی	گروه	۲۱۳/۶۷۲	۱	۲۱۳/۶۷۲	۱۹۱/۰۰۴	<۰/۰۰۱	۰/۸۷۶
	خطا	۳۰/۲۰۴	۲۷	۱/۱۱۹	-	-	-
انواع ترس و شک و تردید	گروه	۳۸۶/۹۱۵	۱	۳۸۶/۹۱۵	۳۶۰/۸۳۵	<۰/۰۰۱	۰/۹۳
	خطا	۲۸/۹۵۱	۲۷	۱/۰۷۲	-	-	-
داستان عاشقانه	گروه	۱۱/۴۸۳	۱	۱۱/۴۸۳	۲۴/۰۳۶	<۰/۰۰۱	۰/۴۷۱
	خطا	۱۲/۸۹۹	۲۷	۰/۴۷۸	-	-	-
احترام	گروه	۷۳۸/۱	۱	۷۳۸/۱	۱۱۷/۶۰۹	<۰/۰۰۱	۰/۸۱۳

			۶/۲۷۶	۲۷	۱۶۹/۴۴۸	خطا	
اعتماد	گروه	۱۰۸۰	۱	۱۰۸۰	۱۴۰۷/۱۶۲	<۰/۰۰۱	۰/۹۸۱
			۰/۷۶۸	۲۷	۲۰/۷۲۳	خطا	
امور مالی	گروه	۱۰۰/۸۳۳	۱	۱۰۰/۸۳۳	۵۰/۵۴۷	<۰/۰۰۱	۰/۶۵۲
			۱/۹۹۵	۲۷	۵۳/۸۶۱	خطا	
مقصود	گروه	۴۳/۷۸۴	۱	۴۳/۷۸۴	۱۰۴/۲۱۸	<۰/۰۰۱	۰/۷۹۴
			۰/۴۲	۲۷	۱۱/۳۴۳	خطا	
صمیمیت	گروه	۹۴/۹۶۷	۱	۹۴/۹۶۷	۲۴/۵۲۳	<۰/۰۰۱	۰/۴۷۶
فیزیکی	خطا	۱۰۴/۵۵۸	۲۷	۳/۸۷۳			

بر اساس نتایج جدول ۴ بین دو گروه مشاوران و مهندسان در تردیدهای ازدواج و انتخاب همسر، در مؤلفه نگرش‌های مثبت در مرحله پس‌آزمون ($F(1, 27) = 56/964$ و $p < 0/001$) تفاوت معنادار وجود دارد. به این صورت که نمره نگرش‌های مثبت مشاوران و مهندسان گروه دریافت‌کننده مدل مشاوره طرح‌واره محور به طور معناداری بیشتر از گروه کنترل است و متغیر گروه ۶۷/۸ درصد واریانس نمره نگرش‌های مثبت مشاوران و مهندسان را در مرحله پس‌آزمون تبیین کرده است. همچنین بین دو گروه مشاوران و مهندسان در تردیدهای ازدواج و انتخاب همسر، در مؤلفه نگرش‌های منفی در مرحله پس‌آزمون ($F(1, 27) = 191/004$ و $p < 0/001$) تفاوت معنادار وجود دارد. به این صورت که نمره نگرش‌های منفی مشاوران و مهندسان گروه دریافت‌کننده مدل مشاوره طرح‌واره محور به طور معناداری کمتر از گروه کنترل است و متغیر گروه ۸۷/۶ درصد واریانس نمره نگرش‌های منفی مشاوران و مهندسان را در مرحله پس‌آزمون تبیین کرده است.

بین دو گروه مشاوران و مهندسان تردیدهای ازدواج و انتخاب همسر، در مؤلفه انواع ترس و شک و تردید در مرحله پس‌آزمون ($F(1, 27) = 36/835$ و $p < 0/001$) تفاوت معنادار وجود دارد. به این صورت که نمره انواع ترس و شک و تردید مشاوران و مهندسان گروه دریافت‌کننده مدل مشاوره طرح‌واره محور به طور معناداری کمتر از گروه کنترل است و متغیر گروه ۹۳ درصد واریانس نمره انواع ترس و شک و تردید مشاوران و مهندسان را در مرحله پس‌آزمون تبیین کرده است. همچنین بین دو گروه مشاوران و مهندسان در تردیدهای ازدواج و انتخاب همسر، در مؤلفه داستان عاشقانه در مرحله پس‌آزمون ($F(1, 27) = 24/036$ و $p < 0/001$) تفاوت معنادار وجود دارد. به این صورت که نمره داستان عاشقانه مشاوران و مهندسان گروه دریافت‌کننده مدل مشاوره طرح‌واره محور به طور معناداری بیشتر از گروه کنترل است و متغیر گروه ۴۷/۱ درصد واریانس نمره داستان عاشقانه

مشاوران و مهندسان را در مرحله پس‌آزمون تبیین کرده است. بین دو گروه مشاوران و مهندسان در تردیدهای ازدواج و انتخاب همسر، در مؤلفه احترام در مرحله پس‌آزمون $F(1, 27) = 117/609$ و $F(1, 27) < 0/001$ تفاوت معنادار وجود دارد. به این صورت که نمره احترام مشاوران و مهندسان گروه دریافت‌کننده مدل مشاوره طرح‌واره محور به طور معناداری بیشتر از گروه کنترل است و متغیر گروه $81/3$ درصد واریانس نمره احترام مشاوران و مهندسان را در مرحله پس‌آزمون تبیین کرده است. در ادامه نتایج جدول فوق، یافته‌ها نشان داد که بین دو گروه مشاوران و مهندسان در تردیدهای ازدواج و انتخاب همسر، در مؤلفه اعتماد در مرحله پس‌آزمون $F(1, 27) = 1407/162$ و $F(1, 27) < 0/001$ تفاوت معنادار وجود دارد. به این صورت که نمره اعتماد مشاوران و مهندسان گروه دریافت‌کننده مدل مشاوره طرح‌واره محور به طور معناداری بیشتر از گروه کنترل است و متغیر گروه $98/1$ درصد واریانس نمره اعتماد مشاوران و مهندسان را در مرحله پس‌آزمون تبیین کرده است. همچنین بین دو گروه مشاوران و مهندسان در تردیدهای ازدواج و انتخاب همسر، در مؤلفه امور مالی در مرحله پس‌آزمون $F(1, 27) = 50/547$ و $F(1, 27) < 0/001$ تفاوت معنادار وجود دارد. به این صورت که نمره امور مالی مشاوران و مهندسان گروه دریافت‌کننده مدل مشاوره طرح‌واره محور به طور معناداری بیشتر از گروه کنترل است و متغیر گروه $65/2$ درصد واریانس نمره امور مالی مشاوران و مهندسان را در مرحله پس‌آزمون تبیین کرده است. بین دو گروه مشاوران و مهندسان در تردیدهای ازدواج و انتخاب همسر، در مؤلفه مقصود در مرحله پس‌آزمون $F(1, 27) = 104/218$ و $F(1, 27) < 0/001$ تفاوت معنادار وجود دارد. به این صورت که نمره مقصود مشاوران و مهندسان گروه دریافت‌کننده مدل مشاوره طرح‌واره محور به طور معناداری بیشتر از گروه کنترل است و متغیر گروه $79/4$ درصد واریانس نمره مقصود مشاوران و مهندسان را در مرحله پس‌آزمون تبیین کرده است. همچنین بین دو گروه مشاوران و مهندسان در تردیدهای ازدواج و انتخاب همسر، در مؤلفه صمیمیت فیزیکی در مرحله پس‌آزمون $F(1, 27) = 24/523$ و $F(1, 27) < 0/001$ تفاوت معنادار وجود دارد. به این صورت که نمره صمیمیت فیزیکی مشاوران و مهندسان گروه دریافت‌کننده مدل مشاوره طرح‌واره محور به طور معناداری بیشتر از گروه کنترل است و متغیر گروه $47/6$ درصد واریانس نمره صمیمیت مشاوران و مهندسان را در مرحله پس‌آزمون تبیین کرده است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج به دست آمده از تحقیق حاضر نشان داد که بین دو گروه مشاوران و مهندسان در تردیدهای ازدواج و انتخاب همسر در مرحله پس‌آزمون با مرحله پیش‌آزمون تفاوت معناداری وجود دارد و این تأثیر در فرایند عملکرد شغلی مشاوران و مهندسان تأثیر داشته است. نتایج پژوهش عباسی و

همکاران (۱۳۹۸)، شیری و همکاران (۱۳۹۵)، پریسوز و زارعی (۱۳۹۴) و صابری (۱۳۹۲) همسو است. نتایج پژوهش بیج و همکاران (۲۰۱۷) که نشان دادند چهار دامنه طرح‌واره‌های ناسازگار زودهنگام تجربی و مفهومی، با مدل طرح درمان یانگ از پاتولوژی شخصیت و اختلالات عاطفی طولانی مدت، سازگار زناشویی، رضایت شغلی است، نیز با نتیجه این پژوهش همخوان است. با توجه به یافته‌های پژوهش، به نظر می‌رسد که امروزه برای اکثر افراد در جوامع مختلف، فرایند انتخاب همسر مسئله‌ای مهم و مشکل است. معمولاً باور افراد در مورد یافتن فرد مورد نظر قبل از ازدواج و پس از آن متفاوت است. یکی از علت‌های بی‌شمار شیوع بالای طلاق و نارضایتی در زندگی زناشویی در جامعه امروز، وجود باورهای غیرمنطقی در مورد ازدواج است؛ به طوری که افراد از همسر خود انتظار دارند به صورت هم‌زمان نقش یک دوست، همدل، شریک جنسی، مشاور و حتی نقش پدر و مادر را ایفا کند (اوماگ، ۲۰۱۳). به جرأت می‌توان گفت که یکی از عوامل ازدواج‌های ناموفق نحوه نگرش نادرست افراد نسبت به فرایند ازدواج و انتخاب همسر است (عباسی و همکاران، ۱۳۹۸). زوجینی که در زندگی مشترک احساس شادی نمی‌کنند، دارای انتظارات غیرواقعی در مورد ازدواج هستند که مانع رشد و توسعه رضایت زناشویی، سازگاری زناشویی، عملکرد مثبت فردی و شغلی، پیشرفت و رشد حرفه‌ای و سازمانی می‌شود (رینر و همکاران، ۲۰۱۳). از نظر یانگ طرح‌واره‌ها و فرایندهای طرح‌واره‌ای به سبب تأثیری که بر برداشت ما از خودمان و دیگران دارند بر نگرش‌ها و تصمیم‌گیری‌های ما در زندگی که از جمله‌ی مهم‌ترین آن‌ها انتخاب همسر است، مؤثر واقع می‌شوند. در بافت روانشناسی و روان‌درمانی طرح‌واره به طور کلی به عنوان یک اصل سازمان بخش کلی در نظر گرفته می‌شود که برای درک تجارب زندگی فرد ضروری است (شیری و همکاران، ۱۳۹۵).

یکی از مفاهیم مرتبط با حوزه روان‌درمانی این است که بسیاری از طرح‌واره‌ها در اوایل زندگی شکل می‌گیرند و به حرکت خود ادامه می‌دهند و خودشان را به تجارب بعدی زندگی تحمیل می‌کنند. طرح‌واره‌ها در احساسی که ما از خودمان داریم نقش محوری دارند، آن‌ها دانش ما را در مورد خودمان و جهان شکل می‌دهند به نحوی که وقایع زندگی را بر اساس این باورها پیش‌بینی می‌کنیم (عباسی و همکاران، ۱۳۹۸). شناخت‌های افراد درباره فرایند انتخاب همسر به هنگام ازدواج یکی از عوامل بسیار مهمی است که می‌تواند ازدواج را با موفقیت یا شکست مواجه نماید. آگاه بودن افراد درباره نگرش‌ها و طرز تفکر و عقیده خودشان درباره ازدواج و در پیش گرفتن منطقی واقع‌بینانه می‌تواند در داشتن ازدواج رضایت‌بخش آن‌ها نقش بسزایی را داشته باشد (کوهستانی پاریزی، ۱۳۹۶). واضح است امر انتخاب همسر همیشه موفقیت‌آمیز نیست و انتخاب صحیح فردی با نگرش‌ها و ارزش‌های مشابه، سخت است. در فرهنگ‌های مختلف جوامع بشری، معیارهای گوناگونی برای انتخاب همسر وجود دارد که بعضی از افراد به بعضی از آن‌ها بیشتر و عده‌ای کمتر اهمیت می‌دهند.

لذا دین اسلام نیز بیش از سایر ادیان به اهمیت ازدواج، انتخاب همسر و تأثیر مثبت آن در روان انسان پرداخته و از این پدیده فطری به عنوان قوام نظام خلقت یاد کرده است. به طور کلی، ازدواج امر مقدسی است که باعث بقای نسل بشر می‌شود و جوابگوی بسیاری از نیازهای جسمی، عاطفی و اجتماعی انسان است. آرزوی هر جوان، ازدواج موفق و توأم با شادی و تفاهم است. به همین دلیل، برنامه‌های منطقی مانند مدل‌های مشاوره‌ای طرح‌واره محور برای آگاهی از عقاید و باورهای نامعقول جوانان در انتخاب همسر آنان ضروری به نظر می‌رسد (ثابت سروستانی و یونس، ۱۳۹۵).

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که مدل مشاوره طرح‌واره محور با تأکید بر تغییر طرح‌واره‌های ناکارآمد شکل گرفته در دوران کودکی و تبیین نحوه‌ی اثرگذاری آن‌ها در پردازش و رویارویی با انتخاب همسر و تصمیم برای ازدواج و همچنین با تأکید بر جایگزین کردن الگوهای شناختی سازگارتر و جدیدتر به جای راهبردهای ناکارآمد فرصتی را برای بهبود ارزش‌های ازدواج فراهم می‌آورد؛ از این رو، می‌توان گفت که مدل مشاوره طرح‌واره محور با آماج قرار دادن ریشه‌های رشدی ارزش‌های ناکارآمد ازدواج و بازسازی طرح‌واره‌های ناسازگار، قادر به شناخت طرح‌واره‌های ناسازگار و راهبردهای ناکارآمد شده است (عباسی و همکاران، ۱۳۹۸)؛ از این رو، مدل مشاوره طرح‌واره محور ضمن تأکید بر الگوهای ناسازگار و تأکید بر الگوهای رفتاری صحیح، فرصتی را برای شناخت الگوها و طرح‌واره‌های ناکارآمد فراهم آورده و در غلبه بر نشخوارهای فکری درباره ازدواج و انتخاب ایده آل فراهم می‌سازد و با حل این طرح‌واره‌ها، ذهن فرد از آشفتگی در خصوص ازدواج رها شده و این رها شدگی بر رشد و بالندگی فردی و سازمانی در بهبود عملکرد شغلی دارد. افزون بر آن، تأکید بر الگوهای ناسازگار و آموزش الگوهای رفتاری صحیح موجب می‌شود که دوری‌گزینی افراد از جمع و کناره‌گیری از مردم پیرامون خویش و هم‌چنین داشتن احساس منفی در ارتباط‌های اجتماعی روزمره، کاهش یابد و با کاهش الگوهای منفی، عملکرد شغلی و سازمانی فرد نیز بهبود می‌یابد؛ مداخله طرح‌واره محور همچون آزمون اعتبار طرح‌واره و تکنیک‌های رفتاری مثل ایفای نقش و مواجهه و پیشگیری از پاسخ می‌تواند در افزایش رغبت به ازدواج به افراد یاری برساند؛ شناخت طرح‌واره‌های ناکارآمد به مراجع کمک می‌کنند تا الگوهای سالم‌تری را جانشین الگوهای ناسازگار کرده و چه در محیط کار و در تعامل با همکاران و ارباب رجوعان و چه در بیرون از محیط کار در تعامل با خانواده و دوستان عملکرد بهتری را از خود بروز دهد (هایگینز و همکاران، ۲۰۱۲)؛ بنابراین حذف یا کاهش طرح‌واره‌های هیجانی به افراد در سن ازدواج کمک می‌کند که بر پایه رفتارهایی در قلمروی احساسی و ناخودآگاه، فکر و عمل نکنند و در مواقعی مانند عملکرد شغلی، ارتباط با همکاران، شرکت در اجتماعات بزرگ‌تر، ارتباط با جنس مخالف و در نهایت تصمیم به ازدواج، کاملاً پخته عمل کنند و موقعی که زمان ازدواج رسیده است با بررسی موقعیت و عوامل لازم برای ازدواج،

نسبت به آن از خود رغبت نشان دهند؛ بدیهی است افرادی که طرح‌واره‌های ناسازگارانه دارند در ازدواج خود بیشتر دچار مشکل و اختلاف می‌شوند و ارزش‌های ناکارآمد و ناسازگاری را مدنظر قرار داده و با خود به مسائل کاری و حرفه‌ای وارد می‌کنند (عباسی و همکاران، ۱۳۹۸).

از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به این نکته اشاره کرد که با توجه به اینکه نمونه این پژوهش فقط شامل مشاوران و مهندسان شرکت‌های عضو جامعه مهندسان مشاور ایران بودند و همچنین نمونه گیری به صورت در دسترس است، تعمیم نتایج به سایر اقشار جامعه و حرفه‌ها و مشاغل دیگر باید با احتیاط صورت گیرد. لذا پیشنهاد می‌گردد پژوهشی با این عنوان روی جوانان در آستانه ازدواج در سایر مشاغل همراه با سنجش رضایت شغلی، فرسودگی شغلی، انگیزش شغلی و ... انجام گیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود که الگوی مدنظر در پژوهش با بهره‌گیری از ابزارهای مختلف و نیز برخوردار از ویژگی‌های زمینه فرهنگی و دینی جامعه مورد آزمون قرار گیرد و به منظور گسترش الگویی وسیع‌تر و کامل‌تر، متغیرهای دیگری در رابطه با ترس از ازدواج و تأثیر آن بر رضایت و سازگاری شغلی فرد سنجیده شود.

موازین اخلاقی

در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد.

سپاسگزاری

پژوهشگران بدین‌وسیله مراتب تشکر و قدردانی خود را از کارشناسان و مهندسان شرکت‌های عضو جامعه مهندسان مشاور ایران و تمامی همراهان ابراز می‌دارد.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسنندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

منابع

پریسوز، اعظم؛ و صادقی فرد، مریم. (۱۳۹۴). تأثیر آموزش زوج‌درمانی طرح‌واره محور بر سلامت روان زوجین. همایش ملی سوادآموزی و ارتقای سلامت، ۱: ۴۰-۳۷.

ثابت سروستانی، حسین؛ و یونسی، فلورا. (۱۳۹۵). *اثربخشی آموزش قبل از ازدواج بر تغییر نگرش جوانان نسبت به نحوه انتخاب همسر*، پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، رشته مشاوره خانواده، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت.

حسینی، سید حسن؛ و ایزدی، زینب. (۱۳۹۵). *پدیدارشناسی تجربه زیستی زنان مجرد جمعیت مورد مطالعه: زنان مجرد بالای ۳۵ سال شهر تهران. فصلنامه مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان*. (۴۶): ۴۱-۷۲.

رستمی، مهدی؛ سعادت، نادره؛ و نوایی نژاد، شکوه. (۱۳۹۴). *بررسی رابطه تأخیر در ازدواج با خودشناسی، به هوشیاری و سلامت روانی دانشجویان مجرد. فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی*، ۴(۱۶): ۲۴-۷.

رستمی، مهدی؛ نوایی نژاد، شکوه؛ و فرزاد، ولی‌الله. (۱۳۹۸). *ب. آسیب‌شناسی مشکلات زوجین در مرحله نامزدی: یک مطالعه کیفی. روانشناسی خانواده*، ۶(۱): ۶۸-۵۵.

شیری، طاهره؛ گل محمدیان، محسن؛ و حجت خواه، سید محسن. (۱۳۹۵). *اثربخشی طرح‌واره درمانی بر نگرش‌های ناکارآمد نسبت به انتخاب همسر در دانشجویان دختر. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۷(۲۷): ۱۷۱-۱۸۸.

کوهستانی پاریزی، سحر. (۱۳۹۶). *بررسی تأثیر طرح‌واره درمانی بر کاهش افسردگی و افزایش جرات ورزی معتادان، کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی، کازرون، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کازرون*.

صابری، محمد. (۱۳۹۲). *تأثیر آموزش پیش از ازدواج بر تغییر نگرش ازدواج دانشجویان دانشگاه آزاد بندرعباس*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه هرمزگان.

عباسی، مریم؛ رمزی فرد، مریم؛ لطفی سرجینی، اکرم؛ و قزلسفلو، مهدی. (۱۳۹۸). *اثربخشی طرح‌واره درمانی بر ارزش‌های ازدواج و رغبت به ازدواج در دختران مجرد. مجله سلامت جامعه*، ۱۳(۲) پیاپی ۴۰؛ ۵۵-۴۵.

عظیمی هاشمی، مژگان؛ اعظم‌کاری، فائزه؛ بیگناه، معصومه؛ و رضامنش، فاطمه. (۱۳۹۴). *ارزش‌ها، نگرش‌ها و الگوهای کنش جوانان در خصوص همسرگزینی و روابط پیش از ازدواج*. *راهبرد فرهنگ*، ۲۹، ۲۱۲-۱۷۹.

مدیری، فاطمه؛ و رحیمی، علی. (۱۳۹۵). *اشتغال زن، نشاط زناشویی و گرایش به طلاق (مطالعه موردی: متأهلان شهر تهران)*. *زن در توسعه و سیاست*، ۱۴(۴): ۴۷۵-۴۵۱.

یانگ، جفری. ای؛ کلسکو، ژانت. اس؛ ویشار، مارجوری. ای. (۱۳۹۱). *طرح‌واره درمانی: راهنمای کاربردی برای متخصصان بالینی*، ترجمه حسن حمیدپور و زهرا اندوز، چاپ اول، تهران: انتشارات ارجمند.

References

- Bach, B., Lockwood, G., & Young, J. E. (2017). *A new look at the schema therapy model: organization and role of early maladaptive schemas*. Cognitive behaviour therapy, PP. 1-22.
- Chatav, Y., Wishman, M. A. (2010). Partner Schema and Relationship functioning: A state of Mind Analysis. Association for Behavioral and Cognitive Therapies. published by Elsevier Ltd .(40), pp. 50- 56.
- Daffern M, Gilbert F, Lee S, & Chu C.M. (2016). The relationship between early maladaptive schema, psychopathic traits, and neuroticism in an offender sample. *Clinical Psychologist*. 20 (3); 125–128
- Higgins, L. T., Zheng, M., Liu, Y., & Sun, C. H. (2012). Attitudes to marriage and sexual behavior: A survey of gender and culture differences in China and United Kingdom. *Sex Roles*, 46(3-4), 75-89
- Jill, L., Michiel, F. Vreeswijk, A. (2015). An empirical test of schema mode conceptualizations in personality disorders. *Behavior Research and Therapy*, 46, 854- 863.
- Renner, F., Arntz, A., Leeuw, I., & Huibers, M. (2013). *Treatment for chronic depression using schema therapy*. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 20(2), pp.166-180.
- Riles, G. (2016). *Premarital vs. no premarital counseling: Determining marital satisfaction relationships in African American marriages*. Capella University, ProQuest Dissertations Publishing, 10076346.
- Olson, D.H. (2001). *Rational for the premarital education bill*. State of Minnesota. www.prepare-enrich.com/files/About_Us/Rational.
- Omage, M.I. (2013). "Critical issues in marriage failure in Benin City, Nigeria: Signaling the way forward". *European Scientific Journal*, 9(5). pp. 324-337.
- Young, T. (2007). *The relation ship between appearnce Schema, Self- esteem, and indirect aggression among college women*. Doctoral Thesis. Oklahoma State University.